

List izhaja
dvakrat na mesec.

Posamezna št. 75 p

Naročni-
mesečno 1Rokopis s
vračajoNe frankirana pisma
ne sprejemajo.

RAJNI INVALID

Državna licejska knjižnica
LjubljanaPoština plačana
v gotovini.Uredništvo in
upravnštvo v
Št. Peterski
vojašnici.

» Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Borba za zakon.

Predsedstvo Osrednjega odbora je soglasno sklepa IV. invalidskega kongresa 20. t. m. bilo sprejeto od gospoda ministrskega predsednika, Ljuba Davidovića, ki se je dal nad 1 uro poučevati o željah in zahtevah invalidov, vojnih vdov in sirot in o vsej bedi, ki pritiska vedno strašnejše na vojne žrtve od začetka 6. leta sem.

Po vsem tem, kar smo preizkusili tekom 6 let, po vsej borbi, ki smo jo vojevali tekom tekom teh 6 let, vočigled vseh velikih obljub, izrečenih iz visokih mest, a nikdar izpolnjenih, tudi v tem slučaju nečemo biti optimisti in prosto verjeti lepim besedam, kajti mi pričakujemo dejstev in smo besed že siti. Vendar moramo povdariti, da se je sprejem naših astopnikov pri predsedniku vlade odlikovanih od dosedanjih po njegovi toploti in izvanrednem razumevanju in pravilnem pojmovanju invalidskega problema od strani gospoda ministrskega predsednika.

»Ali smo — piše »Ratni Invalid« v številki 33 od 24. avgusta 1924 — vestno objasnili do vseh detajlov težnje in boli invalidov in smo se zjediniili z mišljenjem gospoda predsednika vlade in v naprej verujemo, da je izključen vsak nesporazum.«

Mi v Ljubljani bi k tej veliki veri pripomnili samo to, da nas sicer teži to zaupanje, a smo predaleč, nad 600 km oddaljeni od predsednika vlade in osrednjega odbora, da bi mogli tako zelo verovati da to, za kar se borimo že 6 let, dobimo sedaj in v pravi, resnični, nas zadovoljujoči obliki. Ne mislimo o nekakih pretiranih zahtevah, ki bi se nam naj izpolnile, nego izpolnijo se naj le, ki so mogoče — in mogoče so precej lepe — in ki bodo zadovoljile sedaj razžaljeni, opljuvani čut človečanstva vojnega invalida, vdove in sirote. — Vendar, težko nam je verjeti, ko smo bili tolikrat prevarani.

Osrednji odbor v »Ratnem Invalidu« objasnjuje dalje, da obžaluje, da ne more svojega

razgovora objaviti invalidom, ker je to tako želel gospod ministrski predsednik.

— Prosim vas, ne obveščajte še ničesar invalidom, dokler ne bomo v mogočnosti, da kar obljublamo, tako tudi ustvarimo, ker so vaši tovariši dobili že preveč obljub in preveč lepih besedi...

»To so besede — govori »Ratni Invalid« — gospoda ministrskega predsednika, katere nam je povedal pri slovesu. Izpolnujoč njegovo željo, se združujemo vsakega pojasnila, ker bo sestanek parlamenta kmalu in tedaj bo gospod minister v stanu, da izvrši svoje delo. Posebno pa nam je naglasil, da naj obvestimo tovariše:

— Povejte tovarišem, da imate mojo svečano besedo, da bo invalidski zakon prvi na dnevnem redu parlamenta, ko se sestane, in to bo kmalu.

»Ne podajoč se nobenim iluzijam, ne pretiravajoč v verovanju kljub tem toplim in iskrenim besedam in sprejemu, Osrednji odbor nalaga tovarišem širom države, da naj bodo vsi zvesti dani obljubi na kongresu v Ljubljani, na straži, naj z bedočimi očmi spremljajo razvoj položaja, v katerem se danes nahaja naše vprašanje. Naj nikdo s svoje strani ničesar ne propusti, ne zamudi, naj se ne straši nobene žrtve, da interese invalidov, vojnih vdov in sirot čuva s polno moralno močjo, katero črpa v neomejenem zaupanju svojih tovarišev. Za sedaj zastopniki Udruženja z delegati ministra za socialno politiko pretresajo v detajlih invalidski projekt zakona, ki je izdelan v soglasju z invalidi.«

Tako naši tovariši od Osrednjega odbora v Beogradu govore v »Ratnem Invalidu« in mi pozdravljamo to, kar se nam bliža, čeprav smo zgoraj že povedali, da neradi verjamemo. Tembolj pa bomo veseli, ako se v svojem pesimizmu prevaramo in pozdravimo naše tovariše, da imamo zakon, ki nas zadovoljava.

Državni sadizem.

Nahajajo se ljudske zveri, ki uživajo ob tuji muki, ob tujih bolečinah. V kolikor je tuja muka večja, v koliko je tuja bol močnejša, v toliko je njihova slast večja. To so takozvani sadisti. Evo, na nekaj takega je podobno tisto, kar tretira invalide od osvobojenja do danes. Največji sadisti do danes v odnošaju k invalidom, so bili ministri, so bili narodni poslanci in člani raznih zdravniških komisij, ki so prosto uživali v mukah invalidov, rodbinah padlih in vojnih sirot.

Dasi je sadizem v navadnem, vulgarnem smislu te besede zločin glasom pisanih kazenskih zakonov, in sadiste se neusmiljeno preganja in kaznuje, je državni sadizem v prenosnem smislu zavarovan in pooblaščen z zakonom in zanj nikdo ne odgovarja, niti se koga kaznuje. Celó si vsakdo umiva roke, ako se na kogar pokaže, ali žalibog, invalidi in ves svet bo pri-trdil, da je to resnica, kar tu govorimo.

Šest let vladati tej državi in šest let ne uzakoniti invalidskega zakona, nego pustiti v očigled celega sveta, da se invalidi ponižajo do sužnja in se mučijo z najhujšo muko, ker tako hoče državni sadizem in odgovorni ljudje sadisti.

Šest let napenjati državni budžet milijardo za milijardo, raznašati denar na vse strani, trošiti ga in uživati, a za ta čas ustaviti invalidske bedne pokojnine in jim dolgovati okrog 400 milijonov dinarjev in gledati ves ta čas invalide, kako se mučijo in prosjačijo, to je državni sadizem, a odgovorni ljudje so sadisti.

Šest let orgij po tej državi in političnega slepomišenja na račun narodne blagajne, v ča-

su, ko najzaslužnejši invalidski kader dobesedno gladuje, pa se pri tem delati nevednega, je v resnici državni sadizem in odgovorni ljudje so sadisti.

Šest let, ko so prvi odstopili svoja mesta poslednjim, da bi ti poslednji na račun teh prvih nakradli pozemskih dobrot in utopivši se v pozemeljskih uživanjih, se naslajali ob bedi in mukah teh poslednjih, prej prvih. Kaj so ti prejšnji poslednji, sedaj prvi, ako ne sadisti? Kaj je njihovo delo, ako ne zločin, sadizem?

In temu pooblaščenemu sadizmu ni konča. Obstoja zločin, poznani so njegovi storilci, ali ni sodnika in nikomur niso odgovorni. Družba je tu, priča je vsega tega, ali tudi ona ne gane s prstom, da se krivica popravi, da prestane invalidska beda. In kakorkoli mi hočemo, da bomo boljši, oni nam ne dovolijo. In kakorkoli mi hočemo, da ublažimo zlo usodo, oni so nam zapreka. In tako, ko se najbolj idealni sinovi te države potikajo od praga do praga, dotlej njihovi rablji s satansko naslado uživajo ob pogledu na to bedo. Ali nam potem človek lahko zameri, ako smo zgubili vero v boljšo bodočnost in da nikomur več ne verujemo? Mar tu niso stvari za teh šest let, ki nas bijejo dan na dan? Eden je naš poslednji napor, da temu sadizmu sami naredimo konec in da se osvobodimo za vedno teh sadistov, ki uživajo v naših mukah.

Ali še so ljudje, ki bi nas mogli še pravočasno rešiti in nam nuditi bratsko roko odrešitve? Blažen naj bo tisti, ki jo nudi?

Kapetan, invalid Nadić.

* * *

Dva zakona.

Po šestletnem čakanju se zdi, da bo invalidski zakon vendarle enkrat sprejet — ako ga seve, kakor vedno dosedaj, »kismet« ne pokoplje.

Istočasno z invalidskim zakonom, ako že ne prej, bo skupščini predložen zakon proti korupciji, projekt katerega je že objavljen v dnevnem časopisju. Sedaj bo menda jasno invalidom, kaj je stalo na potu, da se invalidski zakon že davno ni sprejel. Korupcija je to bruno, preko katere invalidski zakon ni mogel in ki ga ni dopuščala, da se invalidsko vprašanje reši in invalidi osvobodijo muk in gladovanja.

Kdo bi si mogel misliti, da sta ti dve vprašanji v pogledu odločitve tako nerazdelni? Kdo bi si mogel predstaviti, da je istočasno z invalidskim zakonom treba prinesiti zakon proti korupciji. Iz tega se vidi, da rešitev obeh vprašanj druga drugi stavi pogoj.

Resnico, nekoliko žalostno je in za invalide neprijetno, da se istočasno predložita dva zakona, od katerih bo eden invalidski, ako bo dober, delal čast državi in predstavlja njeno prvo pozabljeno dolžnost, dokler drugi — proti korupciji, prinaša sramoto državi in sedanosti, ker prihaja kot rezultat šestletnega gospodarjenja državnih šovinistov.

Ali ako mora, da bo tako, naj tisti, ki imajo v tem vprašanju odločilno besedo, odprejo dobro oči, da bosta oba zakona kolikor le mogoče dobra in najboljša in da zadovoljita potrebo, katera ju je poklicala v življenje.

Poročilo iz delegatske ankete.

V smislu sklepa letošnje skupščine izvršnega odbora z dne 2. marca t. l., da se mora vršiti vsake tri mesece delegatska anketa, je izvršni odbor sklical drugo letošnjo anketo na 24. avgusta t. l., ki se je vršila na sledeči način:

Anketa je imela predvsem nalogo rešiti vprašanje združništva.

Dnevni red je bil:

1. Poročilo iz plenarne seje središnjega odbora.
2. Zadrugarstvo.
3. Slučajnosti.

Navzoči so bili člani Izvršnega odbora: predsednik tov. Štefe, podpredsednik tov. Osana, tajnik tov. Krušič, blagajnik tov. Serbec, tov. Sterle, tov. Tomc in predsednik nadzornega odbora tov. Benedik in delegati podružnic, katerih je bilo zastopanih nadpolovično večino. Zastopane so bile sledeče podružnice: Braslovče, Bled, Brežice, Boh. Bistrica, Celje, Dol. Lendava, Dol. Logatec, Gorje pri Bledu, Gor. Radgona, Guštanj, Jesenice, Kostanjevica, Kranj, Kamnik, Krško, Ljubljana, Mojstrana, Moravče, Metlika, Maribor, Murska Sobota, Novomesto, Ptuj, Ribnica, Radovljica, Šmarje pri Sevnici, Selca nad Škofjo Loko, Škofja Loka, Sv. Peter v Savinjski dolini, Šoštanj, Trbovlje, Tržič, Trebnje, Vrhnika, Vel. Lašče in Zagorje ob Savi.

Tov. Štefe konstatira sklepčnost in otvori anketo. Nato izjavi, da pride na današnjo anketo g. dr. Jež iz Beograda, ki se hoče informirati in nam obenem pomagati pri rešitvi zadrugarstva, ki je danes glavni predmet ankete. Prosi naj se najprvo prečita zapisnik zadnje delegatske ankete.

Tov. Krušič prečita zapisnik zadnje delegatske ankete. Na vprašanje, kdo ima kaj pripomniti k zapisniku se oglasijo k besedi:

Tov. Štravs popravlja, da je na zadnji anketi zahteval pozvedeti, koliko invalidskega davka se plača v Sloveniji, ne vsega davka.

Tov. Tolar pripominja, da občni zbor v Kranjski gori radi razpusta in priklopitve k Jesenicam ni bil sklepčen.

Tov. Novak pojasnjuje, da je bil sam v Kranjski gori in je videl, da podružnica sama na sebi ni bila več delazmožna. Anketa odobrava rešenje I. O.

Tov. Zabkar stavi predlog, da se ne čita pri nobeni anketi več zapisnika, ker ga lahko vsak sam prečita iz Vojnega Invalida.

Tov. Štefe pojasni. Po navadi se mora, vendar pa lahko anketa odloči drugače. Predlog je propadel.

Tov. Novak. Kako je z delnicami, ki so se zadnjič razdelile?

Tov. Sterle pojasni. Iste so lastnina podružnic, vendar pa ostanejo v rokah izvršnega odbora, ki vodi njih evidenco.

Tov. Mir vpraša, kaj je z železniškimi vožnjami vojnih vdov?

Tov. Štefe odgovarja. Minister saobračaja je prezrl vojne vdove in sirote v naredbi. Intervenerali smo že večkrat in bomo še, da pridobimo ugodnost vožnje tudi za vdove in sirote.

Tov. Štefe predstavi g. Kopača od delavske zbornice, ki je povabljen, da nam pomaga z nasveti pri združništvu. (Zbor ga pozdravi.)

Nato poroča *tov. Krušič* iz zadnjega plenuma v Beogradu.

Sklepalo se je o zadrugi, ki v Beogradu že obstoja. Bodoči monopolski denar se je sklenil vporabiti 70% za zadruga, 30% za ojačenje organizacije. Vsem izvršnim odborom se je naročilo ustanoviti zadruga, sicer ne dobe pripadajočega monopolskega denarja.

Glede zakona se je debatiralo in sklenilo forsirati ga na ta način, da se povabi zopet delegate izvršnih teritorijev v Beograd, ko dojde zakon pred skupščino. Situacija se je pa z novo vlado spremenila in pričakovati nam je zakona, katerega načrt dela g. dr. Jež. O podrobnostih upam, da bo danes sam poročal.

Glede delovanja specialnih komisij se je mnogo razpravljalo in prišlo do zaključka, da ima vsak kadar prejme odlok Specialnega sodišča iz Beograda pravico vedno obnoviti postopanje glede invaliditete. To smo že objavili vsem članom. Plenum pa je sklenil tudi, da mora vsak reduciranec začeti obnavljati postopanje najdalje v 3 mesecih, drugače se ga izbrše iz članstva. Za reducirance zahtevamo, da pride v nov zakon izrecna pravica do obnove postopanja. K pojasnilu iz plenuma se oglasi:

Tov. Žerjav, da se zahteva zakon po nespremenjenem načrtu.

Tov. Rus kaj se je ukrenilo na sklep kongresa radi združenja z vsemi borci. Stvar je izvršena in objavljena v »Ratnem Invalidu«.

Tov. Zabkar, ako bo ostal monopolski denar nedotaknjen, dokler ne ustanovimo zadruga? Odgovori se mu, da ostane za nas toliko časa naloženo kot fond za zadrugarstvo pri I. O.

Tov. Janc zahteva, da razpravljamo najprvo o zakonu, potem šele o zadrugarstvu. To je za nas najvažnejše. Na to pojasni *tov. Štefe*, da smo vedno odvisni od režima. Zastopamo pa vedno naš znani načrt. Sedanja vlada pa zahteva nov načrt. Poverjen je v izdelavo g. dr. Ježu. Pojasnil bo danes on sam, potem bomo vedeli delovati, ako bo treba dalje.

Tov. Janc ugovarja, da ni treba gledati na režim in da se v izvršnem odboru premalo dela za zakon. Tudi v Ratnem Invalidu čitamo malo.

Tov. Štefe odgovarja, da bo kmalu dana prilika podružnicam, da bodo pokazale, kaj so v tem oziru zmožne, ker se bodo vršili v kratkem povsod shodi. Na to bomo videli, kdo dela in da li je upravičeno dolžiti, da se I. O. v tem oziru premalo briga.

Tov. Rus govori, da poslanci, ki imajo položaj v rokah niso narodni poslanci. Naša zastopstva nimitjo prave energije. Kaj hočemo mi peščica invalidov napram vladi. Vidimo politične shode. Tam se ne oglasi noben invalid, ki bi rekel poslancu: »Izgini iz tribune!«

Tov. Štravs. Kritizirati je lahko. Izvršni odbor ne more iz nič ničesar urediti. Ali je kdo izmed navzočih poslanec? Kdo je kriv naše bede. Ni treba očitati izvršnemu odboru nedelavnosti. To so osebnosti in grda očitanja.

Radi tega, ker še ni navzočih povabljenih strokovnjakov, se preide poprej k slučajnostim. Tukaj se bo razložilo na kratko delo izvršnega odbora. Vsak referent naj da poročilo o svojem delu.

Tov. Sernec pove blagajniško stanje v posameznih postavkah, ki izkazujejo danes končni saldo 240.368 Din 39 p.

K temu poročilo izjavlja v imenu nadzornega odbora *tov. Benedik*, da je pazil strogo, da se ni kršil finančni pravilnik in kolikor mogoče

štedilo. Proračun se ni prekoračil razen pri posojilih to pa ker se je že pred proračunom preveč izdalo posojil. Mislili smo napraviti celokupen proračun za cel teritorij izvršnega odbora, da bi videli celo finančno moč, pa ni bilo do danes mogoče ker 9 podružnic ni poslalo obračunov, kljub ponovnim zahtevam. (Klici: katere so tiste?) *Tov. Benedik* jih navede. Nato razloži finančno stanje posameznih podružnic o katerih ima podatke. Pohvali posamezne podružnice, veliko jih pa graja.

Ker sta prišla g. dr. Jež in g. Zore od mizarske produktivne zadruga, katere *tov. Štefe* predstavi ob veliki navdušenosti navzočih, se prekine poročilo o delovanju izvršnega odbora in preide k debati o zadrugarstvu.

Že dolgo časa uvidevamo potrebo ojačiti se gospodarsko v združništvu. I. O. je skozi dve leti zbiral v to svrhu potreben kapital in skušal dobiti v posest za to potrebne prostore, stroje itd. Danes je v blagajni Izvršnega odbora v ta namen okoli pol milijona dinarjev. Nadalje smo že razmišljali, kako zadruga bi poduzeli. Zedinili smo se že za produktivno zadruga. V ta namen smo dobili barake pred obrtno šalo. Zaprošili smo za razno orodje in za hišo na Mirju, kar nam je na žalost odklonjeno. Skušali bomo ponovno. Računamo vedno s fakti. Pripravili smo kar smo mogli, sedaj pa želimo pomoči raznih veščakov in merodajnih faktorjev, predvsem od g. dr. Ježa. Preskrbeli smo v Dol. Lendavi trafiko, ki jo uživajo tamkajšnji člani kot nekako zadruga; v Cvetkovcih je združna trdnica. Izdajali smo brezobrestna posojila invalidom, prilikom osamosvojitve. To je v glavnih potezah delo I. O. v čisto gospodarski meri. Besedo dobi g. dr. Jež.

G. dr. Jež pozdravi navzoče v imenu Središnjega odbora. Prosi, da današnji zbor pošlje pozdravno brzojavko k odkritju spomenika žrtvam, ki se danes vrši v Surdolici. Soglasno sprejeto. Preide k zadrugam. Prepusti več nasvetov g. Zoretu kot svrokovnjaku, hoče pa podati nekaj važnih potez. Znano je delovanje vlade. Predsednik Središnjega odbora je bil pri predsedniku vlade. Interveneriral je za nov načrt zakona, v katerem naj bi bila zelo velika podlaga tudi za gospodarsko osamosvojitve. Vprašanje je le, ker je povsod v državi drugačen sistem združništva. V Sloveniji se stremi za produktivne zadruga. Je pa tudi zelo koristno vprašanje takozvanih zdravstvenih zadruga. V Srbiji jih je že okrog 25. Ideja je angleška in ameriška. Prinesel so jih po vojni razne misije. V Srbiji so higijenske razmere malo slabše, toda take zadruga so koristne tudi pri nas v Sloveniji.

Študiral sem že pri načrtih invalidskega zakona, da bi se moglo na en način nuditi zdravstveno pomoč vojnim žrtvam za razne nevojne bolezni. Treba je varovati zdravje naroda. Zato je v bodočem načrtu invalidskega zakona tak program, ki ga bo vlada podpisala. Razložim nekoliko podrobnosti. Imamo bolniške blagajne, kjer imamo en del tudi naših članov zavarovanih, da so nekoliko preskrbljeni za zdravstveno pomoč. Toda to je le delno. Dajmo idejo zdravstvenih zadruga narodu in vi invalidi kot taki ste v prvi vrsti za to poklicani. Tako bomo koristili narodu. Preidemo k vašemu zamišljenju produktivne zadruga. Imate barake. Minister se je že zanimal za vaš pokret. Debatirala sva. Hoče pa, da mu izvršni odbor predloži predloge in želje pismeno, kaj bi bilo v Sloveniji najbolj nujno in potrebno sprovesti. Kot najprvo je rekel minister, da hoče spraviti pod streho zakon, ki bo dal podlago tudi zadrugam. (Veliko odobravanje.) Po vašem načrtu mislim, da hočete mehanične delavnice. Podrobno mi še ni znano. Ni pa priporočljivo, da zmešate v zadruga preveč obrtov. Priporočal bi pa idejo proteznih delavnic. Današnje niso popolne. So drage, neproduktivne in neekonomske. Pri vas bi se dalo poleg protez izdelovati tudi drugo. Predlagal bi, da bi polagoma prenesli protezne delavnice iz državne režije in jih prenesli v naše produktivne zadruga. Na ta način bodo boljše in koristnejše. V projektu novega zakona stoji zato, da sme minister prenesti protezne delavnice v združno režijo. To bi bilo po čiškem vzorcu, kjer so invalidi na ta način pridobili že milijone. Pri invalidski kreditni zadrugi se dajejo posojila v gospodarsko ojačenje. Tudi iz Slovenije je že par prošenj. Toda razmere so tam take, da se zahteva 12% obresti. Zastopal sem že mnenje, da niso to ugodne razmere za Slovenijo, kjer dobe mogoče invalidi cenejša posojila v domačih zavodih. Zato sma-

tram za važno tudi vprašanje kreditne zadruga v Sloveniji toliko bi pripomnil v uvod in bomo še potem o detajlih govorili (Veliko odobravanje).

Besedo dobi še g. Zore.

Zadrugarstvo še nimamo izpeljano. Stremite za tem tudi vi. Imamo skušenj v kolikor se nam je posrečilo delati na tem polju. Zadruga so pa težko premagljive. Na delokrogu samih vaših članov se bo težko obnesla. So velike težkoče za existenco. Iz vprašanj vidim, da si še niste izbrali stroke. Pred vsem je treba ugotoviti kake stroke imate med seboj. Nadalje je pa treba skrbeti za pravilen ustroj. Treba je iti trdno na delo in treba je žuljavih rok. Naša zadruga obstoja 17 let. Vse je šlo proti nam. Danes smo res prvovrstna zadruga. Ali ako bi vam razkladal težkoče bi bilo preveč. Izmed dobrih morate izbrati najboljše moči. Treba je konkurirati s solidnostjo dela. Ne še toliko v ceni. Predvsem, da izvedete izbor med svojimi delavci. Imate neko vsoto zbrano, toda povdarjam, da je majhna. Treba bo težkega životarjenja. Ne lotite se dela, ki ga ne razumete. Glejte tudi na trg in konkurenco. Tisoč bo razočaranj predno bo uspeh. Toda ne strašite se, zdravi nazor in delo zajamčijo sam uspeh. Barake imate. Toraj kaj naj začnete. Potreba je za obleke. Toda konkurenca je velika. Treba je bolj delati, kot v privatnem podjetju. Ne sme se gledati na uro. Ni zadosti samo firma. Treba je, da vzamete zares produktivne sile v obzir. Z manj kvalificiranimi ljudmi je nemogoče kaj spraviti skupaj.

Združna forma je neokretna, ker so tako-rekoč vsi gospodarji. Za to postaja sistem med narodom nesimpatičen. Izberite kraj, kjer so podani pogoji za obstoj in ne strašite se. Razmišljajte, pritehtajte položaj in napravite načrt. Danes vem po skušnjah, da je 80% delavskih zadruga pasivnih. Niso računali za vse zapreke. Računate pa vedno lahko na našo pomoč in na svete, ako bo treba. Prosil bi, da bi odbor v ožjem krogu napravil detajlni načrt. Povabi naj pa pri tem strokovnjake. Povdarjam, da zadruga gre bodočnost treba je pa, da si zberejo dobro in najboljšo podlago. (Splošno odobravanje.)

Tov. Štefe se zahvali za tako dobro opisano strokovnjaško mnenje, ki nam pokaže dobro in slabo stran.

Po nasvetih vidim, da je najboljše, ako prepustimo invalidom samim stvarjanje zadruga, ne pa potom kake društvene instance. Kjer ima obstoj in bodočnost, naj bi se napravila. Stremimo za prevzetjem proteznih delavnic, kar bi bilo prvo in najboljše.

Dalje bi bilo za priporočati, da napravimo kreditno zadruga, ki bi podpirala naš produktiven združni promet, ker po razmerah v Srbiji ne moremo računati na uspeh. Zahvaljuje se še enkrat za podana nasveta.

Nato prosi g. dr. Jež, da poroča še o zakonu.

G. dr. Jež prosi najprvo še enkrat, da se naše članstvo zbere po strokah v svrhu uvidevnosti možnosti za zadruga delo. Potem bi se prevzela protezna delavnica, ki bi obdržala v zadrugi tudi sedanje zdrave protezne delavce.

Za vdove in sirote bi bilo priporočati šivanje perila.

Nova vlada želi v svoji deklaraciji sprejeti najprej invalidski zakon. Stopila je že v zvezo s središnjim odborom v svrhu sestave načrta. Določila je za to delo tudi mene. Pretekli teden smo pretresali predloge. Razpravljali smo že z ministrom. Minister je v principu vse predloge sprejel. Takoj v začetku načrta se izraža, da dobivajo invalidi priznanja in ne podporo ali pomoč. Razteza se predvsem na vojne invalide in družine padlih.

Glede zdravljenja gre za tem, da se po možnosti da siromašnim invalidom brezplačno za vse bolezni. Končne stilizacije ni, stremi se pa za tem, da se prenese zdravljenje raznih vojnih hib na že omenjene zdravstvene zadruga, ako bo mogoče. Pri strokovnem poduku bomo najbrž ostali pri dobi dveh let, kljub temu, da se za naše razmere to ne smatra zadosti.

Načrt govori tudi o razmerah socialnih pomočeh. Pri tem vem, da imate interes za vaše sedanje koncesije. Vprašanje raznih koncesij na katere se daje prvenstvo invalidom bo še nadalje ostalo in bo natančneje pojasnjeno. Namerala se dajati nekake prihode od tega v invalidski fond po vašem nadaljnjem sodelovanju, toda fond se bo drugače upravljal.

Pokojnine bodo razdeljeno procentualno po odstotkih nezmožnosti, polna bo pripadala pol-

nem 100% invalidu. Stopnjevalo se bo procentualno za vsakih 10% doli, kar je tudi najpravičnejše. Uredilo se bo, da bo dobival vsak toliko približno v zlati valuti, kolikor je prejemal v normalnih razmerah pokojnine.

Invalidnina 100% invalida, to je polna penzija, bi na ta način znašala 5400 Din letno. Ker kurz zlate valute ni vedno enak, bo moral minister financ predvideti v proračun kredit po varjaciji kurza. Pri 80.000 osebnih invalidov v državi, bi znašali izdatki letno na ta način okoli 170.000.000 Din.

Vdovam se po srbskem zakonu ni dajala posebna pokojnina, pač pa kar celim družinam padlih in umrlih. To pa radi združnega družinskega življenja.

Ker pa niso družinske razmere povsod enake, je bilo glede vdov težko rešiti vprašanje pokojnin. Zedinili smo se in smatrali, ako je vdova zdrava in za delo zmožna, da smo jo primerjali 20% invalidu in ji določili ravno tako pokojnino. Z enim otrokom je že več prizadeta, zato naj ji bo priznana pokojnina 40% invalida. Tako smo stopnjevali, seveda za vdove, ki so bolne ali bolehe določili zopet več. Vsi izdatki za vojne žrtve bi znašali približno pol milijarde dinarjev. Kar pa se tiče drugih pomoči, je predviden tudi narodni fond pod zelo avtonomno invalidsko upravo. Invalidske organizacije bodo priznane kot predstavnice invalidov. Nameravano je oddati tudi več sedanjih državnih invalidskih poslov udruženja posebno statistiko, po kateri se boste tudi lažje in natančneje organizirali.

Načrt zakona mora biti predložen ministru do 1. septembra t. l. Potem gre ministrskemu svetu. Upam da se bo spravljal zakon v drugi polovici septembra na dan. (Burno ploskanje.)

Na vprašanje *tov. Rusa*, kdo je kriv, da še nimamo invalidskega zakona, odgovori g. dr. Jež, da smo vsi temu krivi.

Tov. Komel vpraša, ako bodo državni nameščenci tudi deležni invalidnin.

G. dr. Jež odgovori, da je v načrtu, da jo dobi vsak invalid, ker ne vplivajo nobeni drugi prejemki na to.

Apelira se na g. dr. Ježa glede priznanja polne pokojnine invalidom državnim nameščencem v slučaju predčasne vpokojitve in da naj se jim službena doba skrajša na 25 let.

Tov. Štravs želi, da bi se dalo invalidom obrtnikom večje ugodnosti za mojstre. Odgovori se mu, da je zahteva za gotove stroke predalekosežna in posega preveč v obrtni red.

Predloog *tov. Bokaliča* radi zaposlenja prekmurskih delavcev na Belju, naj se stavi ministrstvu pismeno.

Delegat iz Gor. Radgone kritizira preziranje invalidov pri agrarni reformi.

G. dr. Jež poroča, da namerava minister zadevo delitve zemlje temeljito revidirati.

Za one invalide, katerim je država osigurala existenco bodisi na en ali drug način razun službe ali dela, bo določeno v zakonu, da ne bo dobival več prejemkov po invalidskem zakonu. To velja za zemljo, kantine, večje trafi-

ke itd. Po predstojećem referatu zapusti g. dr. Jež burno pozdravljen anketo.

Za osnovanje zadruga stavi *tov. Krušič* predlog, da naj se sestavi poseben odsek iz članov izvršnega odbora ter nekaj podružnic, kateremu se poveri nalogo baviti se špeciјelno z združništvom.

Predlagajo se v ta odbor 3 člani izvršnega odbora in po en član iz podružnice Celje, Maribora, Jesenic, Logatca in Ribnice.

Predlog sprejet.

Tov. Štefe prosi določitev višine dnevnic delegatom bivšega kongresa. Delegati so imeli predujme po 120 Din dnevno. Po predlogu *tov. Rusa* se sklene: Delegatom kongresa se odobri po 120 Din dnevno z izjemo pri *tov. Štendlerju*, kateri je zgubil na mezdi in dobi radi tega plačan dohodek mezde.

Tov. Breznikar in Janc predbacivata izvršnemu odboru pristransko delovanje glede posojil. Vname se radi tega ostra debata, ki pobija

izraz *tov. Breznikarja*. Na predlog *tov. Janca* in *Štravs* se sklene: Ker so brezobrestna posojila vselej predmet razgovorov, naj se daje posojila v bodoče samo po sklepih ankete in ne po sklepu izvršnega odbora samega.

Sprejeto.

Tov. Janc zahteva pojasnilo glede ljubljanske podružnice.

Predsednik da besedo delegatu ljubljanske podružnice, ki prečita izjavo ljubljanskega podružničnega odbora št. 407 z dne 23. avgusta.

Nato pojasni *tov. Štefe* položaj na temelju aktov, pisemenih izjav odbornikov ljubljanske podružnice in drugih članov.

Anketa graja nepravilno in vsestransko škodljivo postopanje nekoličine članov ljubljanske podružnice in odobrava tozadevne sklepe in ukrepe Izvršnega odbora.

Predsednik *Štefe* zaključí sejo ob 14. uri 30 minut in se zahvali za udeležbo.

V Ljubljani, dne 24. avgusta 1924.

Strašna statistika

V Kopenhagenu obstoji društvo za socialno studijo posledic svetovne vojne, ki je nedavno izdalo zelo zanimivo statistiko. Soglasno tej statistiki so države izgubile v vojni od polovice 1914. leta do polovice 1919. čez 15 milijonov ljudi. Splošno število prebivalstva se je zmanjšalo za okrog 45 milijonov in to 10 milijonov ljudi padlih na bojnem polju, 20 milijonov zbog povišanja smrtnosti. Poleg tega so nastale tudi druge znatne spremembe v grupah po starosti in spolu. Moški so v dobi delazmožnosti padli za 12 odstotkov. Invalidov je na milijone. Svetovna vojna je uničila najboljše sile v evropskem prebivalstvu. Nemška je izgubila 7 milijonov (1 odstotkov prebivalstva) in to 2 milijona vojakov, 1—2 milijona radi zvišane smrtnosti in 4 milijone zbog pada rojstev. Avstrija od 1 milijonov ljudi svojega prejšnjega obsega (neodvisna Avstrija, Čehoslovaška, Jugoslavija, Trident in Julijska Benečija) je izgubila en milijon in to 300.000 vojakov, in 120.000 vsled pada rojstev. Zgube se niso mogle ustanoviti na bivšem madžarskem ozemlju (2—3 milijone) skupna zguba germanske rase se računa od 8 do 8 in pol milijona ljudi, okrog 10 odstotkov splošnega števila prebivalstva. — Francoska je izgubila 400.000 vojakov, 1 in pol milijona zbog pada rojstev in 400.000 zbog zvi-

šane smrtnosti, skupaj 3 in pol milijone, kar je 8.4 odstotke od skupnega števila prebivalstva, katero je od 39.7 milijonov v letu 1913 padlo na 36.56 milijonov v letu 1919. Angleška je izgubila 800.000 vojakov, 850.000 zbog pada rojstev in 200.000 zbog zvišane smrtnosti.

Skupne zgube so torej 1,850.000 ali 4 odstotke od skupnega števila prebivalstva, katero je leta 1913. štel 46 milijonov, a 49.5 milijonov leta 1914. Italija je izgubila 600.000 vojakov, 1,400.000 zbog pada rojstev in 220.000 zbog zvišanja smrtnosti ali 6.4 odstotkov skupnega prebivalstva. Skupna zguba znaša 2,280.000 ali 6.4 odstotke skupnega prebivalstva. Od malih držav je izgubila Srbija 1 milijon 650.000, a od tega 960.000 vojakov, torej polovico od tega, kar Francija.

Da se popravi vsa ta škoda, ki so jih trpele poedine države v vojni, so pomnožene vse te higijensko-socialne mere (samo kje?), ki objemajo institucije ministrstvu higijene in vse do zboljšanja hrane, stanovanj, zaščita materinstva, dojl, borba s tuberkulozo, veneričnimi boleznimi, alkoholizmom, socialna zavarovanja proti bolezni, invalidnosti, starosti itd. Vse te mere so bile sankcionirane na internacionalni konferenci dela v Bernu (1919), Wašingtonu (1920) in Genovi.

Pogled nazaj.

Pojavila se je velika masa nesrečnih pohabljenih, zapuščenih in osamljenih, ki so pri pogledih na svoj položaj s solznimi očmi sprejemali tolažilne besede oznanjevalcev bodočnosti. Tudi njim se je obetala ublažitev njihovega obupnega položaja. Tiho, nemo in s strahom so pričakovali invalidi, vdove in sirote svoje usode.

In res prišla je za nje usoda, kakoršno preživljajo sedaj že šesto leto. Zvezana je z dolgotrajnim vprašanjem invalidskega zakona.

Poglejmo, kaj se je dosedaj v tem pogledu storilo.

Ustanovilo se je na vseh mestih in krajih polno invalidskih uradov, ki rešujejo vprašanje vojnih žrtev. Prave rešitve pa niso in ne bodo mogli nikdar doprinesti, ker ni za to podlage. Ta podlaga bi morala biti dana s pravičnim in socialnim invalidskim zakonom. Popisali so nas in še danes nas prešteto, pa menda kljub temu še danes ne vedo, koliko nas pavzaprav je.

Vse, kar se danes rešuje in kar se je že rešilo je samo trenutno, nestalno in pomanjkljivo, da skoro smemo reči brez vsakega izdatka. Pokojnine, ali bolje rečeno miloščine, so toliko, kolikor se danes vrže siromaku enkrat v klub, pa še to je jako nestalno, ker mora aparat radi pomanjkanja sredstev večkrat prestat ali odpovedati. Zdravstvene razmere imajo na vseh koncih nedostatke. Res je, da se izdelujejo vsakovrstne proteze, katero dobi vsak, kdor jo potrebuje, ker že sama morala zahteva, da se ne more kazati mase ljudi brez udov človeški družbi.

Lastnih zdravstvenih zavodov imamo zelo malo, v nekaterih pokrajinah pa skoro nič. Navadno so invalidski zdravstveni zavodi priklopljeni civilnim. Drugi pacienti imajo popolnoma ločene udobno opremljene prostore in zdravstvena sredstva, invalidi pa so skoro povsod

»Čudno se vam zdi, gospod, da se je revež obesil? Ali veste, gospod, drugo mu ni preostajalo. Invalid je bil, in je čakal na zakon. Vzeli so mu pokojnino in špeciјalna komisija mu je

dokazala, da ni invalid, čeravno je bil 4 leta na fronti in trikrat ranjen.«

»Bil je res neumen. Jaz sem se pa znal umakniti in evo, kaj mi mar zakon.«

kot nekaj privesek nastanjeni po slabih razpadajočih barakah. Take slučaje imamo na več mestih. Nimamo hiralnic, nobenih ambulatorijev; civilne bolnice pa se branijo sprejeti invalide menda zaradi preslabega plačila in ker bi zavzeli preveč mest za druge pacijente. Tako se kažejo nedostatki pri najglavnejšem vprašanju, ki je najvažnejše, to je zdravstvo.

Poglejmo učenje in preskrbo s službami.

Invalida se ima v zavodu, dokler se ne izuči. Odločeno je, da se njegovo učenje izvrši z največjo naglico, da se ga preje otrese in postavi na lastne noge. Naredi izpit, potem pa stoji brez vseh nadaljnjih sredstev in pomoči na cesti. Mojstri jih poznajo in se jih branijo iz dveh vzrokov. Prvič je invalid pohabljen, nezmožen za delo, drugič pa je hitro površno malo izučen. Ne more ga primerjati z drugim kvalificiranim delavcem, pa se ga raje otrese, da ne zavzema samo mesta v delavnici. Ali pa mu ponudi tako neznan plačico, da ne more pošteno živeti.

Invalid, ki hoče postati samostojen mojster, pa nima sredstev za nabavo orodja in drugih potrebnih stvari.

Tistih 2000 Din, ki mu jih zakon nudi v ta namen, ne zaleže prav nič pri današnjih razmerah. Pa saj tudi tega zneska ne more dobiti zlepa, ker ni navadno kredita in mora čakati po celo večnost, kdor je tako srečen, da ga dobi.

Kdor dobi državno službo, je tako nizka, poleg tega pa danes splošno znano še tako slabo plačana, da si ne more kupiti danes niti poštene hrane več. Pi tem pa izgubi dotični skoro vso drugo preskrbo po invalidskem zakonu. Najžalostnejše pa je, da se ga najrajše reducira. Ako se potem trudi za svoje pravice in stoji brez dela in pomoči na ulici, se ga odklanja in enostavno proglasi za delomržeža in stvar je gotova.

Invalid, ki ni za nobeno delo, pa ima ženo in družino, se ne more podati v zavod niti k učenju. Ako gre v zavod, se preskrbi samo njega, družina pa, od katere živi ločen, nima nobenih sredstev, ker ji nič ne pristaja.

On ljubi svojo družino, delati ne more, pa gre raje beračit.

Tako delajo tudi oni, ki so že prestari za učenje, ker se jim ne nudi pomoči, hiralnice, v katero spadajo, pa tudi ni. Beračenje pa je prepovedano, po invalidskem zakonu, zato mora dotični izgubiti še vsa prava. Tako mora brez vsega na cesti shirati.

Kako pa je z vojnimi vdovami in sirotami? O kakih prejemkih ne more biti govora, ker danes že poština več znaša kot njihova pokojnina. Doklade in podpore so do skrajnosti v minimalnem obsegu tako, da so skoro vse brez njih. Drugih bonitet jim pa niti zakon ne nudi. Zaščita dece odklanja preskrbo sirot z izgovorom, da so zaščitene po svojem zakonu. Tako zaščito jim nudi ono, kar naj bo nadomestek za zgubljene očete.

To je današnja preskrba vojnih žrtev, v kateri se zrealijo vse tiste poveljne obljube in hvaležnost za doprinešeno veliko delo in muke.

Šest let že tarnamo in vpijemo. Kot reakcija ni nič drugega kakor »pregledi«, »nadpregledi«, »procenti«, »komisije«, »redukcije«, »štastike«, »štetja«, »sodbe«, »kazni« in podobno. Tako se je do danes reševalo naše vprašanje.

Ali pa se zato zanima kak dobrotvorec?

Veliko imamo dobro situiranih ljudi na račun revne mase in vojne, pa se nihče ne zmeni, da bi kaj pomogel zapuščenim vojnim žrtvam.

Kako pa je bilo včasih? Bili so vedno invalidi in žrtve, čeprav nikdar še v tako velikem številu. Toda dobrotvorci so se našli na vseh straneh iz meščanstva in plemenitašev, da so naklonili različne vsote v pomoč in ustanavljali različne štipendije.

In danes? V sreči in izobilju pri današnji morali je izgubljen sploh vsak socijalni čut, zato pa je tako lepo urejeno vprašanje vojnih žrtev.

Sedaj se zopet izdeljuje projekt invalidskega zakona in obljube so dane, da pride kot prvi pred parlament.

Ali odpomore on vsej tej bedi in krivicam?

Dolžnost zastopnikov invalidskega Udruženja je, da odpomore, njih krivda bo, če se zmotimo.

Naše gibanje.

Iz pisarne Izvršnega odbora U. V. I. v Ljubljani. Vse podružnice področja Izvršnega odbora se opozarjajo glede unašanja matičnih števil novih članskih knjižic v podružnično člansko knjigo. Vsaka članska knjižica dobi matično številko od Izvršnega odbora. Podružnica pa mora kljub temu še v svoji članski knjigi voditi seznam članov ter jih opremiti s tekočimi številkami. Te številke je vedno navesti tudi v popisnice, (glej številko matice). — Opozarjajo se tudi vse podružnice, da vodijo natančno štatistiko vseh svojih članov in naj izpopolnjujejo popisnice vedno v duplo, tako da ostane ena popisnica pri podružnici, druga se pa vpošlje Izvršnemu odboru v svrhu izpolnitve članske knjižice. Popisnice naj se vedno pošiljajo s priloženimi slikami, da zamore na ta način I. O. iste čimpreje izstaviti.

Podružnica Udruženja vojnih invalidov v Vel. Laščah je priredila 19. avgusta javno tombolo. Navzlic zelo slabemu vremenu je bil materialni in moralni uspeh povoljen. Čisti dohodek znaša 2677.50 Din. Večji del te vsote se bo izročil najrevnejšim članom tukajšnje podružnice. Odbor podružnice izreka na tem mestu zahvalo g. županji Hočevarjevi, g. zdravniku dr. Michelitschu, g. duh. svetniku Ramovšu in g. Jožkotu Hočevarju, kateri so darovali večje vsote, oziroma dobitke večje vrednosti. Tudi ostalo prebivalstvo tukajšnjega sodnega okraja nam je po svojih razmerah rado pomagalo. Ožigosati pa moramo nekatere posameznike, ki so invalidom - nabiralcem skoraj pokazali vrata.

Odbor.

Naši grobovi.

Iz Slovenjgradca. Komaj je preteklo 14 dni odkar je podružnica izgubila člana Roka Javornika iz Mislinja pri Slovenjgradcu. Pokojni je bil 80% vojni invalid ter zvest član tukajšnje organizacije. Zapušča ženo in 8 nepreskrbljenih otrok. A zopet smo sprejeli vest, da je dne 25. avgusta 1924 umrl v Šmartnem pri Slovenjgradcu bivši vojni invalid Ferdinand Slamnik. Pogreba, ki se je vršil dne 25. avgusta 1924 se je podružnica udeležila po tajniku tov. Česlovniku, blagajniku tov. Vertniku in podpredsedniku upravnega odbora tov. Potočniku. — Krepak in zdrav mladenič v starosti 26 let se je udeležil svetovnega klanja, kjer si je nakopal smrtno nosno in neozdravljivo bolezen. Tik pred preobratom ga je stara Avstrija spoznala stalnim vojnim invalidom s 50% delanezmožnim. Da se zadosti zahtevam voj. inv. so naše oblasti razposlale po vsej Sloveniji različne komisije, ki naj bi pregledale vse voj. invalide. Tako je tudi pokojni Ferdo stopil dne 13. septembra 1921 pred to komisijo, ki ga je po mladem, neizkušenem zdravniku — Sanitäts-Leutnantu — spoznala za sposobnega — zdravega. Ker pa je imenovani vedno bolj hiral na pljučni bolezen je iskal pomoči pri podružnici, katera ga je poslala k tukajšnjemu zdravniku dr. Železnikarju, da mu izstavi spričevalo. Le ta pa ga je zavrnil s tem, da je bolj zdrav nego on (Železnikar). Ferdinand Slamnik, ki je bil spoznan za sposobnega in po zadržilu dr. Železnikarja, ki ga je spoznal za zdravega, je postal po preteku 6 mesecev popolnoma nesposoben celo za življenje. Tako se godi vojnim žrtvam vsled površnega postopanja od strani zdravnikov. Te vojne žrtve pa kličejo iz groba po maščevanju in vpijejo po pravici in pravičnem delovanju. Mi pa, ki smo še živi apeliramo na gospode zdravnike, ki imajo opraviti z invalidi in jim kličejo: Bodite pravični in delajte socijalno in vestno! — Tovarišema bodi lahka zemlja. Sorodnikom pa izrekamo naše odkritosrčno sožalje.

Odbor podružnice Slovenjgradec.

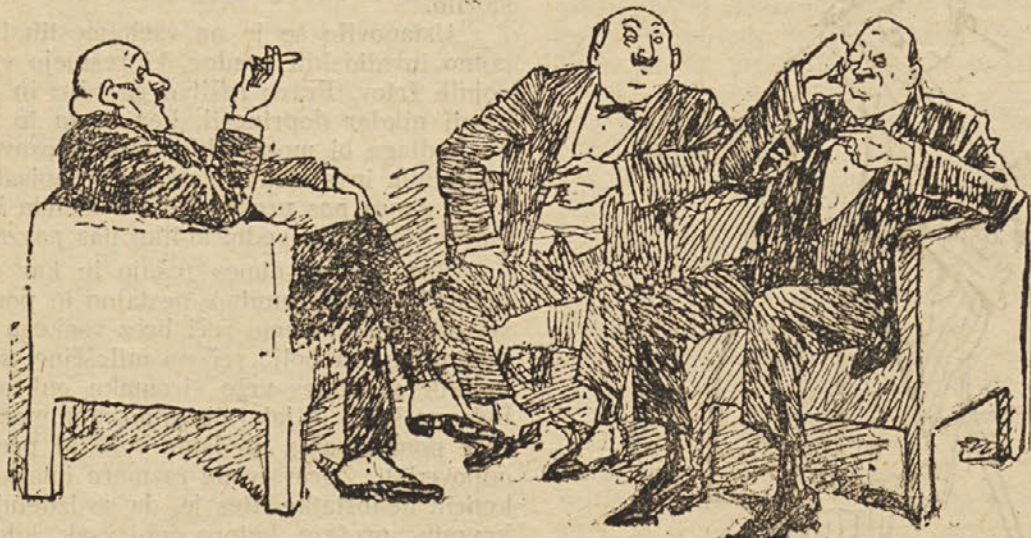
Usem naročnikom lista „Vojni invalid“.

Upravništvo »Vojnega invalida« v Ljubljani prosi vse cenjene naročnike, katerim smo svoječasno vposlali izpopolnjene položnice, da čimpreje poravnajo naročnino. Dogajajo se slučajji, da uprava pošilja naročnikom bodisi izpolnjene ali neizpolnjene položnice, pa isti ne pošljejo naročnine in tudi ne odpovedo lista. V bodoče se bode vsem tistim, ki še niso plačali naročnine, list ustavil. Opozarjamo pa vse invalide, da je potrebno, da so naročniki svojega glasila, ker ravno v momentu, ko se bode sprejemal naš zakon, bode zelo važen.

Naročajte list »Vojni invalid« in pridobivate nove naročnike.

UPRAVA.

Iz minulih časov.

Prvi oblastnik: Ali gre invalidom res tako mizerno, kakor kriče?

Drugi oblastnik: Zakon bi radi, zato kriče.

Tretji oblastnik: To je preneumno. Kaj hočejo z njim?

Drugi oblastnik: Čitali bi ga radi.

Tretji oblastnik: Pa jim ga dajmo v božjem imenu, da se načitajo.

Prvi oblastnik: Poprej jih pa nekoliko zreducirajmo. Tiskarne so drage, pokojnino pa smo jim ustavili.

Drugi oblastnik: Tiskajmo jim ga na svoje stroške. Iz hvaležnosti se nas kdaj spomnijo v svoji resoluciji.

Razno.

Živali.

Poedine vrste živali dosežejo zelo različno starost. Med sesalci dosežejo velike živali večjo starost nego male, toda pri pticah to pravilo ne velja več.

Nekateri mnogonožci živijo 50 let, črv-deževnik več kot 10 let, pijavka do 27 let, rečni rak do 20 let, pajki navadno 1 do 2 leti, žuželke dosežejo v ujetništvu tudi 5 let. Kraljica čebel živi lahko 5 let, a čebele-delavke poginejo navadno v 6 tednih. Mravlje so v ujetništvu že čisto dosegle 15 let. Školjke s svojimi prebivalci živijo v jezerih in rekah 12 do 14 let.

Krapi, ščuke in somi živijo tudi nad sto let, žaba pa navadno 10 let. Nekatere vrste želv dosežejo v ujetništvu tudi 150 let. Tudi izredna starost 300 let pri želvah ni izključena.

Za tiskovni sklad so darovali:

Neimenovani 1.50 Din; Čenčič Karol, Ljubljana, Sv. Petra cesta 50 Din; skupaj 51.50 Din.

Odgovorni urednik: Ivan Vuk.

Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.